

KOLDKRIGSMUSEET REGAN VEST

Inge Lynggaard Hansen, fotograf, grafiker, forfatter og rejseleder

I koldkrigstiden var fronterne tegnet skarpt op. Der var de gode, og der var de onde. Vesten mod Sovjetunionen. Et besøg i koldkrigsmuseet Regan Vest er skiftevis en aha-, wauu- og uuuhfff-oplevelse.

Bunkeren står som et monument over civilingeniørernes præcise planlægning og udførelse. Hvert rum er nøje designet med tanke på funktionalitet og sikkerhed, hvilket afspejler en tid, hvor truslen om atomkrig var en realitet. At bunkeren aldrig kom i brug skyldes, at "Den Kolde Krig" ophørte. Til gengæld har vi fået en historisk, unik attraktion, som ikke ses så autentisk noget andet sted i verden.

Museet er en lærerig oplevelse såvel for private som for skoleklasser og ungdomsuddannelser.

Skjult dybt inde i Rold Skov ligger Regan Vest, en imponerende atomsikret koldkrigsbunker, som indtil 2020 ikke har været kendt af offentligheden. Opført i perioden 1963-1968 var bunkeren designet til at huse udvalgte embedsfolk, regeringen og regenten i tilfælde af en atomkrig.

Den 5.500 m² store bunker består af 2 x 2 beboelsesringe – liggende ovenpå hinanden som to kæmpe donuts med en overetage og en underetage. Hver ring har en diameter på 54 meter. De to ringe er forbundet af en tunnel. Ringene er opdelt i kontorer, soverum, lægeklinik, kommunikations- og krypteringsrum, cafeteria, opholdsstue osv. Bunkerens hjerte er det vigtigste rum: regeringens situationsrum. En stor model af bunkeren kan ses i museumsudstillingen (*se billede på højre side*), inden man begiver sig ned i den. Når man først er nede i bunkeren, taber man let stedsans og retning.

ER DEN KOLDE KRIG VIRKELIG FORTID?

Selvom koldkrigsbunkeren nu er en del af fortiden, rejser spørgsmål om nutidens trusler sig – med skæven til krigene i Ukraine og Gaza: Er vi på vej ind i en retro-fremtid, hvor andre former for trusler som giftgas, cyberkriminalitet og velplanlagte biologiske angreb erstatter frygten for atomkrig? Hvad er vores største trussel i virkeligheden lige nu? Hvorfor taler alle om krig, oprustning og om at samle flere penge ind til at købe jagerfly for – og ingen nævner ordet FRED? Har vi ikke lært af fortiden, nærer vi ikke længere håb, eller mangler vi en voksen, som på verdensplan kan tale tilsyneladende gale verdensledere til fornuft?

“ Hvorfor taler alle om krig, oprustning og om at samle flere penge ind til at købe jagerfly for – og ingen nævner ordet FRED?

ET ULTRAKORT HISTORISK TILBAGEBLIK

Nogle år efter krigen mod Nazityskland indgik de vestlige lande i 1949 en alliance, som de kaldte NATO. I 1955 fulgte en ny kommunistisk militæralliance trop og dannede et modsvar: Warszawapagten bestod ved dannelsen i 1955 af Sovjetunionen, Albanien, Bulgarien, Tjekkoslovakiet, DDR, Ungarn, Polen og Rumænien. Albanien og Rumænien trak sig senere ud af alliancen. DDR opførte i 1961 Berlinmuren, som adskilte Vest- og Østberlin. “Den Kolde Krig” blev navnet på den storpolitiske konflikt, der fulgte, i årene frem til Berlinmuren faldt i 1989, og Sovjetunionen blev opløst, hvorefter alle kunne ånde lettet op: “Den Kolde Krig” blev herefter et historisk begreb.

REGERINGENS SITUATIONSNUM

Indgangen til selve bunkeren foregår gennem en trædør, som fremtoner diskret i skoven, skjult i kalkstenenes barske terræn og mellem høje træer.

Bunkeren har plads til en bemanning på op til 350 mennesker (de fleste civile): regenten, ministre, embedsmænd, maskinmestre, 2 læger og 8 sygeplejersker, presse- og kommunikationsfolk, 1 præst, politifolk, søværnet, kokke osv. Forsvaret er repræsenteret med 34 personer. Våben er i øvrigt ikke tilladt, når man først er nede i bunkeren.

Bunkeren har gennem alle år kun været benyttet til øvelser. Fra 2003 til 2012 faldt den i en form for Tornerose-søvn, som den dog med ganske kort varsel ville kunne vækkes til live fra.

Model af bunkeren

Fotos: Inge Lynggaard Hansen

OPFØRELSEN AF BUNKEREN

I det lille samfund må det have været svært at holde sladderene nede. For hvad var det mon, der foregik oppe i skoven i de 5 år, det tog at bygge Regan Vest? Ingen vidste helt besked. Nogen vidste lidt. Resten gættede.

De arbejdsfolk, som blev hyret ind til arbejdet i bunkeren, var kun tilknyttet i kortere perioder. Således var min svigerfar og hans bror med til at transportere de store mængder kalk ud af kridtbakken, uden at have den fjernelse opfattelse af, hvad de var med til at bygge. Det hed sig, at det var Regerings- eller Regions-et-eller-andet-byggeri.

SOM AT TRÆDE IND I BUGEN AF EN HVAL

En 300 meter lang tunnel med buet rå beton leder os ind til selve anlægget. Det er svært at undgå at tabe kæben. Det lille hold bestående af 12 besøgende er helt stille. Vores dygtige guide leder os gennem den spartanske og meget smukke gang.

Det er næsten som at træde ind i bugen af hval. Selvom uhyggen ved anlægget er allestedsnærværende, så er det utroligt smukt at se gangen bugte sig i en dynamisk rundbuet form. Ingeniørerne har bevaret de ru overflader, og der er dybe "ridser" i betonen for hver meter – alt sammen noget, der skulle være med til at dæmpe det første tryk udefra ved en evt. bombesprængning.

Foto: Lars Horn

Små flagermus hænger døsig med hovedet nedad og tager næppe meget notits af hver ny lille gruppe gæster, som hvert kvarter bevæger sig gennem buen af beton.

For enden af tunnellen mødes man af to mørke massive døre. De er lavet af stål og beton og vejer hver 2,5 ton. Alt i bunkeren er sikret mod slag og stød, således at rystelser ikke flytter rundt på hverken døre eller kæmpe dieseldrevne maskinanlæg.

Selvom store ventilationsanlæg sørger for at trække frisk luft de 60 meter ned under jorden, så kan det ikke undgås, at kroppen føles en anelse anspændt ved at lade ilten suse ubesværet ind og ud. Man føler sig trykket en smule sammen indeni. Anlægget er fremstillet, så det ville kunne rense luften gennem store filtre ved angreb med enten giftgasser eller atomvåben. Selv hvis man blev nødt til at lukke af for frisk luft udefra, ville man kunne rense og genbruge den eksisterende luft. Alle disse sikkerhedsforanstaltninger har hvert sit rum og er gennem årene løbende blevet vedligeholdt. Vi føres nu ind i hhv. maskinrummene og derefter beboelses- og arbejdsområderne.

“ De arbejdsfolk, som blev hyret ind til arbejdet i bunkeren, var kun tilknyttet i kortere perioder uden at have den fjernelse opfattelse af, hvad de var med til at bygge.

Da man i sin tid havde afholdt, hvad der skulle vise sig at være sidste øvelse, var der ingen, der vidste, at anlægget ikke skulle i gang igen. Man holdt det i en form for dvale med et minimum af mandskab, som sørgede for, at bl.a. maskinerne kunne køre. Derfor står alting fuldstændig, som da stedet lukkede.

I askebægrene ligger cigaretskod, slidte briller er smidt henkastet på skrivebordet, og de mange farverige kort over Danmark og Baltikum hænger på store opslagstavler i mødelokalerne. De mange små rum er bl.a. fyldt med Arne Jacobsens designklassiker syver-stolen. Forklaringen på dette skal nok findes i, at prisen på disse møbler endnu ikke havde været på himmelflugt i 60'erne. Møblerne var af en kvalitet og stil, som man ville møblere et ministerium med.

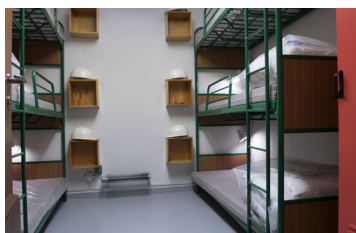

Fotos: Lars Horn

Stolene står side om side rundt om mødebordet i regeringens situationrum, nogle af dem er dækket af bløde sædepuder i 60'ertidens brun-oranger farver, men derudover er der ikke tilsat nogen form for hygge til rummene. I det øjeblik, at embedsmændene skulle flytte ind i bunkerens, skulle alle selv medbringe personlige kontorartikler. Der var dog kun gjort plads til det aller mest nødvendige. I alle mindre kontorer med plads til 4 arbejdsstationer er der intet andet end stole, borde, A18 bordlamper og små kvadratiske træreoler. Kun et rum adskiller sig en smule fra de andre rum: I opholdsrummet med plads til 40 personer står Verner Panton Bachelorstole frit. En række bøger og videofilm står til fri afbenyttelse i reolen, og en enkelt bog er trukket ud af reolen: "From Russia with Love" af Ian Fleming. Et kæmpe naturbillede pryder en hel væg. Midt i alt det kolde stål, beton og de kortfattede dørskilte virker synet af en grøn dansk bøgeskov på en varm forårsdag som et optimistisk syn på, at der er en verden udenfor, hvor man kan trække vejret frit. I cafeteriaet kan folk sidde i Arne Jacobsens T-stole, og hvis man tænder for båndoptageren, vil der strømme lyde af fuglefløjt ud i rummet.

I telefonernes rum har en enkelt plakat sneget sig ind og hænger på det bageste skab. Det forestiller en smuk kvinde, der ligger i strandkanten i meget lidt tøj – en pinupplakat, man ville kunne finde i ethvert autoværksted fra en tid, før vi begyndte at tale om MeToo eller krænkelsesparathed. Den blå telefon var hotline direkte til NATO.

I signalkontoret hænger bokse på væggen med rørpost, som kan sende dekrypterede beskeder op til regeringens sekretariat. Et effektivt system, man på underholdende vis også kan prøve af i museets udstilling, inden man går ned i bunkeren. På væggen hænger både en hammer og en knibtang. Ikke til at forsvare sig med, men for at kunne smadre inventaret og klippe ledninger over i tilfælde af fremmed indtrængning. Makuleringsmaskiner står klar til at ødelægge fortrolige dokumenter. Belært af hændelserne i den amerikanske ambassade i Tehran, hvor personalet makulerede papiret kun på den ene led og senere måtte se iranerne stykke siderne sammen som læsbart puslespil, har man installeret maskiner, som makulerer på begge led, så der kun er bittesmå flager tilbage. Disse blev i øvrigt brændt i en ovn oppe på landjorden.

I soveværelserne ses 2 køjer med 3 senge i hver. Hver person arbejdede 8 timer, holdt fri i 8 timer og sov i 8 timer. For at udnytte pladsen maksimalt måtte mange personer derfor dele de 6 senge. Tiden skulle nøje overholdes, så næste vagt kunne få en seng at sove i, når man selv skulle arbejde igen. Denne måde kaldtes “den varme sengs princip”, og der var ikke tid til fornemme vaner med at skifte sengetøj imellem hvert skift. Eftersom almindelige civile ikke havde adgang til meget andet end etagevask, ville det nok kunne give de fleste en fæl nattesøvn.

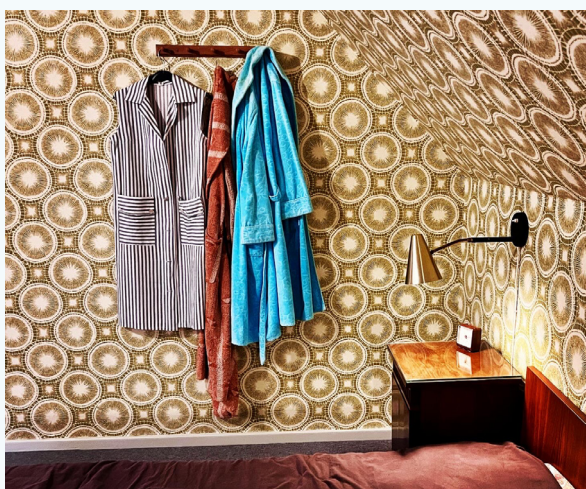
Regenten fik som den eneste i bunkeren egen brusekabine, men derudover er der bestemt ikke nogen luksus i de 2 sammenhængende regent-værelser. 2 senge er placeret i det ene værelse og et arbejdsbord i det andet med plads til regenten og en person mere. Den øvrige familie ville i tilfælde af en forestående militær tilspidsning blive fløjet ud af landet. Dronningen har i øvrigt besøgt bunkeren.

Faktisk er der kun 2 personer i hele bunkeren, som fik eget værelse: den ene var præsten, og den anden var repræsentant for dronningen – sandsynligvis ville det være kabinetssekretæren. Han skulle bl.a. sørge for at beskytte regentens arkiv. Præsten har som lægerne haft en større opgave som sjælesørger og udreder af det mentale helbred, som kunne eksplodere, når man ikke ved, hvad der sker med ens kære udenfor bunkeren.

Hvis anlægget havde været taget i brug, ville det have været et kæmpe pres for de 350 folk, der skulle leve så tæt op ad hinanden. Det ville være trangt som i en ubåd. Samtidig skulle de håndtere frygten for, hvad der givetvis ville ske deres familier, men som ikke måtte hindre dem i at tage de forfærdeligste beslutninger, som f.eks. at skulle opgive Bornholm, hvor deres egen familie måske boede. Derfor hvilede der et kæmpe ansvar på sundhedspersonalet, som udover at skulle kunne udføre akutte operationer under vanskelige forhold også skulle have evner for at pleje folks mentale helbred.

MASKINMESTERENS HJEM

Når man kommer ud af bunkeren, kan man spadsere ned til maskinmesterens gule villa og kigge indenfor. Villaen blev bygget på samme tid som bunkeren. Her boede den tilsynsførende maskinmester sammen med sin familie. Udover at fungere som tjenestebolig skulle villaen også skjule indgangspartiet til bunkeren længere inde i skoven.

Fotos: Inge Lynggaard Hansen

FLYT UNDERVISNINGEN UD AF KLASSEVÆRELSET

Regan Vest tilbyder forskellige muligheder for besøg, hvor skoleklasser fra 8. klasse og ungdomsuddannelser kan få adgang til masser af indlæring på en spændende måde. Vær dog obs på at booke i god tid.

Find alle tilbud her:

nordjyskemuseer.dk/laeringscenteretkoldkrigsmuseet-regan-vest/

DILEMMASPIL I LÆRINGSCENTRET

Centeret er bygget op som en tro kopi af situationsrummet, som findes i selve bunkeren. I Dilemmaspillet skal eleverne diskutere, hvilke valg de ville træffe, hvis de var regering i et land under angreb.

For at forberede eleverne på besøget i Regan Vest kan skolen få tilsendt læringsmateriale på forhånd med opgaver og overskueligt kildemateriale. Materialet er knyttet til fagene historie og dansk og er udviklet i tæt samarbejde med Skørping Skole og Støvring Gymnasium.

GUIDET RUNDVISNING I BUNKEREN

For en overkommelig pris kan skoleklasser få rundvisning i bunkeren. Her kommer eleverne til at opleve de mest interessante rum og høre levende fortællinger om koldkrigsperioden.

KLASSEBESØG PÅ EGEN HÅND MED LÆRER

Hvis man blot vil besøge udstillingen i velkomstbygningen, maskinmesterboligen og naturstisystemet, kan det lade sig gøre på egen hånd, så længe klassen er ledsaget af en lærer.

Her kan eleverne opleve:

Udstillingen i velkomstbygningen, som fortæller om bunkeren og giver et spændende indblik i både private hjem og det hemmelige beredskab, der altid stod klart. Det er her, der er udstillet en naturtro kopi af atombomben, som blev kastet over Hiroshima. Der er endvidere mulighed for at afsende rørpост, åbne oplevelseslåger, se TV siddende i sofaen i en gammeldags stue, klikke på interaktive knapper, så man kan lytte til protestsange og meget mere.

Maskinmesterboligen, der er indrettet som et typisk hjem i 1980. Det føles næsten, som om familien blot er ude for at gå en tur og kommer hjem om lidt.

Naturstisystemet, som ligger over bunkeren, hvor man i terrænet kan finde bunkerens nødudgange, udstødningstårne mv.

“ For at forberede eleverne på besøget i Regan Vest kan skolen få tilsendt læringsmateriale på forhånd med opgaver og overskueligt kilde-materiale.

REFERENCER / VEJLEDNING / FOTOAKKREDITERING

Regan Vests website:
nordjyskemuseer.dk/u/regan-vest/

Regan Vest læringscenterets website:
nordjyskemuseer.dk/laeringscenteretkoldkrigsmuseet-regan-vest/

Bogen “Regan Vest”

Guide Charlotte Maria Christensen, Regan Vest

PR-medarbejder Jens-Erik Møller, Regan Vest

Det er ikke tilladt at fotografere i selve bunkeren, men Regan Vest har venligst udlånt billeder, taget af fotograf Lars Horn

Øvrige fotos er taget af Inge Lynggaard Hansen